

036/1 HAMRABØÅNA

FYLKE: Rogaland
Kommune: Suldal

Nedbørfelt: 42 km²
Toppunkt: 1538 moh.
Utløpspunkt: 68 moh.
Marin grense: ca 80 moh.
Kraftpotensial: 140 GWh
SP-kategori: III
Økonomiklasse: 2
Naturgeogr. region: 35a, 37b

Hamrabøåna drenerer den østlige delen av platået mellom Saudafjorden og Suldalsvatnet. Det er et av fem vassdrag i dette området som vurderes i Verneplan IV. Lingvangelva, som er nabovassdrag i vest, hører også med blant disse.

Klimaet er maritimt med årsnedbør på rundt 2000 mm.

Vassdraget renner mot sørøst og har utløp i Suldalsvatnet ved Lali. Vassdraget er kontrastrikt og går fra Suldalsvatnet og opp i mer enn 1500 m o.h. Skaulen er høyeste topp og ligger nordvest i feltet. Hamrabøåna har sine kilder i dette området. Elvene fra de to største vannene, Øyvatnet og Vetratjørnet, renner sammen først under tregrensen ved Vasslivatnet. Etter samløp renner Hamrabøåna sørøstover gjennom flere mindre vann i en dal som er mindre nedskåret i terrenget enn det som er vanlig i regionen. Tverråna slutter seg til hovedvassdraget fra vest ved Hamrabø. Dette er det største sidevassdraget og nedbørfeltets største innsjø, Svartavatnet, ligger her. Vannet har en uregelmessig strandlinje og et areal på ca 0,5 km².

Berggrunnen mellom Suldalsvatnet og Vasslivatnet består av massiv grunnfjellsgranitt. Nord for dette området finnes gneis og mellom disse to bergartene ligger en sone med fyllitt. Ved Hamrabø er det en del moreneavsetninger i dalsidene. Ved Svinstølen øst for Vasslivatnet er det relativt mye løsmasser, mens det på strekningen mellom Vasslivatnet og Hamrabø er en del morene- og myravsetninger. Vassdraget omfatter alle vegetasjonssoner fra Suldalsvatnet og opp til mellomalpin sone. Bjørkeskog dominerer i nordboreal sone. Tregrensen går opp i 800 moh. på sørvendte lokaliteter. Lavalpin sone med blåbærheier, vierkratt og myrer strekker seg opp til nær 1100 moh. Høyere opp er vegetasjonsdekket mer sparsomt.

Flere gårdsbruk ligger ved Hamrabø der det også er en del dyrkede arealer. Ved Svinstølen er det også flere stølshus. Det finnes bare et fåtall hytter i nedbørfeltet som er uten veiforbindelse.

Naturfaglige verdier

Vassdraget er naturfaglig typisk for de mindre vassdragene som renner ned i Hylsfjorden eller til Suldalslågen. De omfatter en øvre høyereliggende del i et småkupert landskap og faller bratt ned mot sjøen eller Suldalslågen. Vassdraget er et egnet typevassdrag. Hamrabøåna er mer påvirket av menneskelig aktivitet enn nabovassdragene Lingvangelva og Tengedalselva som også er til vurdering. Disse tre vassdragene bør sees i sammenheng da de utfyller hverandre når det gjelder naturfaglige verdier. Vikedalselva lenger vest har en annen karakter og er betydelig mer påvirket av menneskelig aktivitet.

Geofag

Hamrabøåna renner i to ulike regimer. Ovenfor Hamrabø er landskapet preget av mindre høydeforskjeller enn nedenfor. I de nedre deler renner Hamrabøåna i stryk og er typisk for mange elver i regionen. I øverste del av vassdraget er det et mangfold av aktive fluviale prosesser i de mange små bassengene som delvis er fylt opp med sedimenter.

Middels verneverdi **

Landfauna

Nedbørfeltet har et relativt rikt fugleliv. Det finnes flere gode lokaliteter for vannfugl, og det er bl.a. påvist smålom. Rovfugler er godt representert med bl.a. kongeørn og jaktfalk. Deler av skogsområdene er karakterisert ved storvokst furuskog og svartspett er her observert flere ganger. Nordlige deler av feltet er det viktigste beiteområdet for reinstammen i Skaulen villreindistrikt som består av ca 70 dyr. Både elg og hjort finnes i gode bestander, mens rådyr forekommer i nedre deler av feltet. Bjørn er påvist.

Stor verneverdi ***

Vannfauna

Feltet har et stort utvalg av innsjøer og elvestrekninger. Hamrabø er en av de få plassene der elva renner i rolige partier og hvor det er flere forskjellige biotoper. pH er i størrelsesorden 5.5. Faunaen er sammensatt av vanlige arter med middels høye tettheter. Faunasammensetningen tyder ikke på at vassdraget er rammet av forsuringsskader. Ørret er eneste fiskeslag i elver og innsjøer, og de fleste vannene har stor tetthet med småfallen fisk. Anadrom fisk finnes ikke. Forskning knyttet til det subalpine området og overgangen til de næringsfattige alpine delene er av stor interesse.

Middels verneverdi **

Kulturminneverdier

Gårdsbosettingen i Hamrabø ble etablert i jernalderen. I heia vest for vassdraget er det påvist beitebruk tilbake til yngre steinalder/bronsealder. En steinalderboplass på Øystøl kan ha sammenheng med denne bruken av området. I utmarka finnes tallrike tufter, hellere, røyser og andre spor etter bosetting. Disse kan ha sammenheng med en intensivt bruk av heia ved bosettingsekspansjonen i yngre jernalder/middelalder, med fast bosetting i marginalområder og etablering av stølsdrift.

Hamrabøgrenda har gårder med verdifulle bygningsmiljøer fra 1800-tallet og interessante jordbrukslandskap. Her er bl.a. godt bevarte vassdrevne anlegg. Ved Tverråna finnes et miljø med tre kverner, to korntørkehus, slipestein og sag. Ved utløpet i Suldalsvatnet er det et verdifullt naustmiljø. Utmarksbruken i området har lang kontinuitet, og mange utmarksminner er godt bevart. Det finnes over 30 støler med støls hus og/eller tufter, steingjerder og rydningsrøyser. Her var flerseterbruk. Stølene avspeiler ulike perioders driftssystem. Støling og heislått var på sitt mest intense under folkeøkningen på 1800-tallet. På 1900-tallet kom geitestøling med ystebuer av stein på de viktigste stølene. Mange av stølsveiene er oppbygde. 55 utløer og 45 stakksteder er kjent ved de mange utslåttene, trolig er tallet mye høyere. Hellere, naust, jaktbuer og jervefeller er minner etter fangst og fiske. Hellere kan ha brukstradisjon tilbake til forhistorisk tid.

Området er spesielt rikt på kulturminner etter den tradisjonelle gårds- og utmarksdriften i nyere tid. Kulturminnene er svært godt egnet til å belyse det gamle jordbruket og utmarksressursenes betydning, også tilbake til forhistorisk tid/middelalder. De viser den betydning ressursene i heia hadde i perioder med befolkningspress. Hamrabøgrenda og tilhørende utmark utgjør en oversiktlig enhet med gode muligheter for helhetlig studier av kulturlandskap. Kulturminnene har store opplevelsesverdier og kunnskapsverdier i lokal og regional sammenheng. Mange kulturminner har topografisk, flere også funksjonell tilknytning til vassdraget.

Meget stor verneverdi ****

Friluftsjnteresser

Vassdraget er velegnet for tradisjonelt friluftsliv både sommer og vinter. Tilgjengelighet har økt etter at Riksvei 46 kom langs Suldalsvatnet. Bruken av området er liten, og stort sett knyttet til dags- og helgeturer for bygdefolket og folk i Suldal for øvrig. Nedbørfeltet er del av et større sammenhengende

heiområde med variert og særpreget natur, og er lite berørt av tekniske inngrep. Vassdraget bør sees i sammenheng med dette, og at det innen regionen ikke finnes alternative områder av samme kvalitet.

Meget stor verdi ****

Landbruksinteresser

Det er fem bruk med til sammen ca 500 da produktivt jordbruksareal. Det drives hovedsakelig med sauehold og noe storfe. Det er lite produktivt skogsareal i feltet, men det ligger til rette for skogreising.

Stor verdi ***

Kraftressurser

Ved en separatutbygging av Lingvangelva, Tengesdalselva og Hamrabøåna, vil Hamrabøåna bidra med ca 140 GWh midlere årsproduksjon billig kraft i et prosjekt som er beskrevet under Lingvangelva. Alternativt kan Hamrabøåna (og Gjuvsåna) overføres til Storelvvassdraget i Sauda og nyttes i nye og eksisterende kraftverk der. Inntaket i Hamrabøåna ligger på ca kote 576 (Hestakvelven). Denne overføringen kan gi 85 GWh ny, billig kraft i Saudaverkene.